

V. TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC VÀ ĐÁNH GIÁ NĂNG LỰC ÂM NHẠC Ở LỚP 1

1. Tổ chức hoạt động dạy học Nghe nhạc và đánh giá

1.1. Nội dung học tập và yêu cầu cần đạt phần Nghe nhạc lớp 1

Chương trình giáo dục phổ thông, môn Âm nhạc nêu rõ:

Lớp	Nội dung	Yêu cầu cần đạt
1	<ul style="list-style-type: none">- Quốc ca Việt Nam.- Một số bản nhạc có lời và không lời phù hợp với độ tuổi.	<ul style="list-style-type: none">- Biết lắng nghe và vận động cơ thể phù hợp với nhịp điệu.- Bước đầu biết cảm nhận về đặc trưng của âm thanh trong cuộc sống và trong âm nhạc; cảm nhận âm thanh cao – thấp, dài – ngắn.- Nêu được tên bản nhạc.

(*) Thuật ngữ *Body Percussion* được dịch sang tiếng Việt là *Bộ gõ cơ thể*. Tuy nhiên trong sách này nhóm tác giả dùng cụm từ *Vận động cơ thể* để thay thế.

10

Các nhiệm vụ để đánh giá năng lực nghe nhạc của HS, bao gồm:

- Nghe, nêu được tên ca khúc, tác giả hay dân ca dân tộc, vùng, quốc gia nào tuy đặc trưng từng bài (chủ yếu cho nhạc có lời).
- Nghe và vận động theo nhạc.
- Nêu được đặc điểm chung về nội dung, tính chất âm nhạc (nhanh – chậm, vui – buồn, ...)
- Nghe, ứng tác hoặc sáng tạo vận động (mức độ cao) tại chỗ.

1.2. Tổ chức hoạt động dạy học Nghe nhạc

• Nghe nhạc có lời

Nhạc có lời, ngoài bài *Quốc ca Việt Nam*, chủ yếu là các ca khúc thiếu nhi có chủ đề hay nội dung gần gũi; thể loại, hình thức và cấu trúc phù hợp với đặc điểm âm nhạc lứa tuổi HS đầu cấp. Mục tiêu của nội dung học tập này để phát triển tai nghe âm nhạc; mở rộng vốn bài hát thiếu nhi, dân ca; tăng cường hiểu biết và cảm thụ âm nhạc cho HS. Hơn thế nữa, hoạt động này hình thành thói quen nghe nhạc cho HS, làm phong phú đời sống tinh thần cho các em.

Hoạt động tổ chức dạy học *Nghe nhạc có lời* ở lớp 1 có thể gồm các bước sau:

- Giới thiệu ca khúc (tên ca khúc, tên và chân dung tác giả; dân ca dân tộc, quốc gia,...)
- Nghe ca khúc (nghe biểu diễn từ audio/video hoặc GV hát,...) có thể kết hợp các vận động cơ thể đơn giản để hoà nhịp khi nghe nhạc.
- HS trả lời các câu hỏi gợi ý của GV sau khi nghe lại ca khúc, ví dụ: đặc điểm âm nhạc: vui – buồn, nhanh – chậm; cảm xúc của HS: thích – không thích, hay – không hay; nội dung và ý nghĩa của lời ca,...
- GV đưa ra các đánh giá chung về bài hát; liên hệ giáo dục phẩm chất cho HS.

• Nghe nhạc không lời

Hoạt động tổ chức dạy học *Nghe nhạc không lời* ở lớp 1 có thể thực hiện theo các bước được gợi ý sau:

- Mở nhạc (audio/video của tác phẩm) có thể kết hợp cho HS bắt chước vận động của GV.
- Nghe và quan sát hình ảnh minh hoạ, kết hợp các vận động đơn giản (HS phản ứng và làm theo GV).
- HS trả lời các câu hỏi gợi ý của GV sau khi nghe tác phẩm, ví dụ: cảm xúc cá nhân về tác phẩm: hay – không hay, thích – không thích, về đặc điểm âm nhạc: vui – buồn, nhanh – chậm,...
- Nghe nhạc và hình dung về sự vật, hiện tượng (theo gợi ý của GV).

Chú ý: GV có thể chọn lựa, thiết kế và thực hiện trình tự các bước khác nhau một cách linh hoạt và sáng tạo, không nên mặc định hay gò ép các bước theo một trật tự nào nhằm đạt được mục tiêu và YCCĐ của bài học. Nếu không có phương tiện để nghe nhạc, GV có thể tự chơi đàn (đàn phím điện tử/piano) theo các văn bản nhạc trong phần Phụ lục (PL) của sách này.

1.3. Đánh giá

GV nên quan sát, đánh giá thường xuyên hơn là định kì. Đánh giá ngay khi HS tham gia hoạt động *Nghe nhạc*. Đánh giá định kì có thể thực hiện theo cặp, nhóm nhỏ để động viên các HS thiếu tự tin hoặc hạn chế về năng khiếu, kĩ năng âm nhạc. Mỗi lần đánh giá nên chọn lựa một hoặc hai nhiệm vụ dưới đây mà thôi.

2. Tổ chức hoạt động dạy học Hát và đánh giá

2.1. Nội dung học tập và yêu cầu cần đạt phần Hát lớp 1

Chương trình giáo dục phổ thông, môn Âm nhạc nêu rõ:

Lớp	Nội dung	Yêu cầu cần đạt
1	Bài hát tuổi học sinh (6 – 7 tuổi), đồng dao, dân ca Việt Nam, bài hát nước ngoài. Các bài hát ngắn gọn, đơn giản, có nội dung, âm vực phù hợp với độ tuổi; đa dạng về loại nhịp và tính chất âm nhạc.	<ul style="list-style-type: none">– Bước đầu biết hát với giọng hát tự nhiên, tư thế phù hợp.– Bước đầu hát đúng cao độ, trường độ.– Hát rõ lời và thuộc lời.– Bước đầu biết hát với các hình thức đơn ca, tốp ca, đồng ca.– Nêu được tên bài hát.– Bước đầu biết hát kết hợp gõ đệm, vận động đơn giản hoặc trò chơi.

Số lượng bài hát theo SGK Âm nhạc 1 là 8 bài, được bố trí theo 8 chủ đề. Các chủ đề được xây dựng dựa trên tiêu chí về nội dung âm nhạc. Tuy nhiên, các bài hát ở mỗi chủ đề được chọn lọc và sắp xếp có nội dung về nhà trường, thầy cô giáo; các sự kiện lớn về chính trị, xã hội và cộng đồng; lễ hội truyền thống của dân tộc,...

Ngoài các bài hát trong SGK, GV được quyền lựa chọn các bài hát khác để dạy cho HS từ các bài được gợi ý trong SGK này hoặc từ các bài hát thiếu nhi (đã được công bố và có nguồn xuất bản tin cậy) đang phổ biến. Tuy nhiên, cần chú ý đến sự tương ứng về chủ đề, nội dung bài hát trong SGK; độ khó về tiết tấu và giai điệu sao cho phù hợp với đặc điểm giọng hát và nhận thức của HS lớp 1.

2.2. Tổ chức hoạt động dạy học Hát

Trong tài liệu này, nhằm tôn trọng sự sáng tạo của mỗi GV, các bước dạy học hát không được đánh số thứ tự. GV được quyền tổ chức lớp học của mình theo các trật tự khác nhau, miễn sao HS đạt được mục tiêu dạy học và các YCCĐ.

• Học hát

- Tìm hiểu bài hát (tên bài, nội dung bài thể hiện qua lời ca, tên tác giả; dân ca dân tộc, quốc gia nào, ...).
- Đọc lời ca, đọc sườn và đọc theo tiết tấu.

- Nghe hát mẫu (GV hát, nghe qua audio/video, nghe GV thể hiện giai điệu bài hát trên nhạc cụ,...).
- Khởi động giọng (trò chơi có tác động đến hoạt động của cơ quan phát âm, khám phá khả năng phát âm của giọng nói – giọng hát (vocal exploration); các mẫu luyện âm đơn giản,...).
- Tập hát từng câu (theo lời móc xích, theo phân đoạn ngắn,...).
- Hát cả bài.
- Hát với nhạc đệm.
- Luyện tập, biểu diễn.
- GV đưa ra các đánh giá chung về nội dung bài hát; liên hệ giáo dục phẩm chất cho HS.

• *Ôn tập và phát triển kĩ năng hát*

- Nghe lại bài hát đã học.
- Nhắc lại tên bài hát, tác giả, nội dung (có thể dùng tranh hoặc hình ảnh minh họa gợi ý).
- Hát lại và sửa chỗ sai (nếu có), luyện tập các chỗ khó.
- Thể hiện sắc thái.
- Hát kết hợp gõ đệm, vận động theo nhạc; hát kết hợp với thực hiện các vận động cơ thể hoặc cả hai.
- Hát kết hợp trò chơi.
- Thi đua giữa các tổ, nhóm.
- Trình bày hoặc biểu diễn bài hát theo các hình thức đơn ca, song ca, tốp ca, đồng ca.
- Cảm nhận về tính chất âm nhạc của bài hát như cường độ, tốc độ, giai điệu và tiết tấu.

2.3. Đánh giá

- Chú trọng đánh giá thường xuyên hơn là đánh giá định kì; đánh giá ngay trong giờ học hát hoặc ôn tập bài hát.
- Đánh giá theo cặp, nhóm nhỏ nhằm động viên các HS thiếu tự tin, giọng không hay; đánh giá cá nhân để xác định mức độ tiến bộ của HS; để khuyến khích những HS có năng khiếu ca hát.
- Đánh giá kết hợp kĩ năng hát và các kĩ năng khác như gõ đệm, vận động cơ thể, múa,... Tuy nhiên, chỉ giao một nhiệm vụ kết hợp trong mỗi lần đánh giá HS. Vận dụng kiểu hát: nối tiếp, đối đáp, hát có lĩnh xướng.
- Cần khuyến khích HS tự đánh giá và đánh giá lẫn nhau (chú trọng các yếu tố tích cực, hạn chế đánh giá các yếu tố tiêu cực).

3. Tổ chức hoạt động dạy học Đọc nhạc và đánh giá

3.1. Nội dung học tập và yêu cầu cần đạt phần Đọc nhạc lớp 1

Chương trình giáo dục phổ thông, môn Âm nhạc nêu rõ:

Lớp	Nội dung	Yêu cầu cần đạt
1	Giọng Đô trưởng. Các mẫu âm ngắn, đơn giản, dễ đọc, âm vực phù hợp với độ tuổi. Chủ yếu sử dụng trường độ: trắng, đen, móc đơn, và dấu lặng đen.	- Đọc đúng tên nốt; bước đầu đọc đúng cao độ và trường độ các nốt nhạc. - Bước đầu cảm nhận và phân biệt được âm thanh cao - thấp, dài - ngắn, to - nhỏ.

YCCĐ đối với HS lớp 1 nói riêng và lớp 1, 2, 3 bậc Tiểu học nói chung về năng lực âm nhạc đặc thù ở phần Đọc nhạc ở mức độ thấp; chủ yếu cho HS làm quen với việc đọc âm có cao độ, biết được tên nốt và trường cao độ của các nốt. Việc đọc nhạc nhằm phát triển các kỹ năng và phân xa về phát âm và tai nghe âm nhạc cho HS, hình thành nhận thức thẩm mỹ về thế giới âm thanh, vai trò của âm thanh trong âm nhạc; chuẩn bị cho HS học Đọc nhạc theo hệ thống kí âm chính thống của phương Tây và phổ biến của thế giới.

3.2. Tổ chức hoạt động dạy học Đọc nhạc

Cao độ chủ yếu là các nốt Đô, Rê, Mi, Son, La; đầu tiên từ hai nốt Son - Mi sau đó phát triển đến các nốt khác theo thang âm Do Pentatonic (ngũ âm). Tính hệ thống trong phát triển các cao độ này dựa theo xu hướng chung của giáo dục âm nhạc thế giới, tầm cỡ và khả năng phát âm của trẻ em, âm hưởng gần gũi của quãng 3 thứ đối với đặc điểm khả năng tiếp thu âm nhạc của trẻ em 5 - 6 tuổi (Bennett, 2005).

- Các bước dạy học đọc nhạc theo kí hiệu nốt nhạc bàn tay:

Tài liệu *Hướng dẫn dạy học môn Nghệ thuật tiểu học theo Chương trình giáo dục phổ thông mới - Phần Âm nhạc*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội (Lê Anh Tuấn, Đỗ Thanh Hiền, Hồ Ngọc Khải, 2019) có nêu quy trình dạy học Đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay gồm 5 bước sau:

- Bước 1: GV giới thiệu, hướng dẫn HS thực hiện kí hiệu bàn tay của các nốt nhạc.
- Bước 2: GV vừa đọc nhạc vừa dùng kí hiệu bàn tay thể hiện các nốt nhạc hoặc mẫu âm; HS lặp lại.
- Bước 3: GV đọc các nốt nhạc hoặc mẫu âm (không làm kí hiệu nốt nhạc bàn tay); HS đọc lặp lại kết hợp thể hiện các kí hiệu nốt nhạc bàn tay.
- Bước 4: GV thể hiện các nốt nhạc, mẫu âm, câu nhạc,... theo kí hiệu nốt nhạc bàn tay (không đọc nhạc); HS đọc nhạc kết hợp thể hiện các kí hiệu nốt nhạc bàn tay.
- Bước 5: GV đánh trên đàn phím các mẫu âm ngắn; HS lắng nghe, đọc nhạc kết hợp thể hiện các kí hiệu nốt nhạc bàn tay.

Mặc dù, đây là một quy trình dạy Đọc nhạc theo kí hiệu nốt nhạc bàn tay; tuy nhiên, không nhất thiết GV phải luôn tuân theo thứ tự các bước, mà có thể thực hiện một vài bước trong tổ chức một hoạt động dạy học. Bởi mỗi bước đều hàm ý trọng tâm phát triển một kỹ năng nhất định.

3.3. Đánh giá

Đánh giá năng lực đọc nhạc qua kí hiệu nốt nhạc bàn tay chủ yếu dưới các hình thức sau:

- GV thực hiện một mẫu âm bằng kí hiệu nốt nhạc bàn tay, HS quan sát đọc cao độ.
- HS nhìn vào một mẫu âm (được viết bằng hình dấu tay) và đọc lên kèm theo kí hiệu nốt nhạc bàn tay.
- HS tự nghĩ ra một mẫu âm gồm các nốt đã cho (3 đến 4 cao độ khác nhau), làm kí hiệu nốt nhạc bàn tay và đọc nhạc.

Khi đánh giá kĩ năng đọc nhạc của HS nên đánh giá từng phần:

- Cao độ
- Tiết tấu
- Kết hợp cao độ và tiết tấu.

Chủ yếu phần kiểm tra là để đánh giá sự tiến bộ về việc phát triển kĩ năng đọc nhạc của HS. GV nên đồng hành, giúp đỡ HS, động viên HS để các em tự tin và quen dần với việc đọc âm thanh có cao độ, biết yêu âm nhạc và ham thích được tham gia các hoạt động âm nhạc. Ở một số HS gặp khó khăn trong phát âm (vì nhiều nguyên nhân sinh lí, thể lí, hoặc tâm lí...), GV cần nhẹ nhàng, khuyến khích để các em quen dần. Cần nhớ rằng, chính việc đọc nhạc cũng là một biện pháp để điều chỉnh các khiếm khuyết về tai nghe và phát âm của trẻ.

Cần chú ý đến tính vừa sức và trí nhớ âm nhạc của HS lớp 1 khi soạn các mẫu bài tập. Các mẫu âm sử dụng để đánh giá việc đọc nhạc của HS lớp 1 cần:

- Ngắn (3 đến 4 nốt)
- Liên bậc hoặc quãng gần; không nhảy quãng.
- Nối kết tiết tấu mạch lạc; phải kết thúc ở các nốt trắng hoặc đen; không tạo các hiệu ứng của đảo phách, nghịch phách.

4. Tổ chức hoạt động dạy học Nhạc cụ và đánh giá

4.1. Nội dung học tập và yêu cầu cần đạt phần Nhạc cụ lớp 1

Chương trình giáo dục phổ thông, môn Âm nhạc nêu rõ:

Lớp 1	Nội dung	Yêu cầu cần đạt
1	Một số mẫu tiết tấu ngắn, đơn giản. Chủ yếu sử dụng trường độ: trắng, đen, móc đơn, và dấu lặng đen.	<ul style="list-style-type: none">– Bước đầu biết chơi nhạc cụ đúng tư thế và đúng cách.– Bước đầu thể hiện được mẫu tiết tấu theo hướng dẫn của giáo viên.– Bước đầu biết sử dụng nhạc cụ để đệm cho bài hát.

4.2. Tổ chức hoạt động dạy học Nhạc cụ

Phần Nhạc cụ SGK Âm nhạc 1 được thiết kế gồm 2 mạch: nhạc cụ gõ và vận động cơ thể. Các nhạc cụ gõ được sử dụng là những nhạc cụ dân tộc, bao gồm: thanh phách, trống con; nhạc

cụ nước ngoài như tambourine. Vận động cơ thể sử dụng các động tác dễ thực hiện như: vỗ tay, vỗ đùi, giậm chân. Các mẫu bài tập được thiết kế theo nhóm 4 phách đơn giản. Hình ảnh minh họa tiết tấu sinh động hấp dẫn và phù hợp với HS lớp 1. Đặc biệt, trong phần này có một số bài tập gõ đệm cho bài hát kết hợp các nhạc cụ gõ với vận động cơ thể nhằm tăng thêm phần hứng thú và trải nghiệm âm nhạc cho HS.

• *Các bước dạy học nhạc cụ:*

- Bước 1: GV giới thiệu nhạc cụ và hướng dẫn những kĩ thuật chơi nhạc cụ (hoặc động tác vận động cơ thể) để HS làm quen và bắt chước.
- Bước 2: GV yêu cầu HS quan sát và thực hiện mẫu luyện tập từ 2 – 3 lần. Sau đó, HS tự thực hiện các kĩ thuật (hoặc động tác) được học. Ở những mẫu tiết tấu khó, GV nên làm mẫu với tốc độ chậm trong vài lần để HS quan sát và mô phỏng dễ dàng.
- Bước 3: GV hướng dẫn HS rèn luyện từng mẫu bài tập, quan sát và giúp những HS thực hiện chưa được tốt chỉnh sửa.

GV cần chú ý: các bước dạy học nhạc cụ và vận động cơ thể nêu trên chỉ mang tính chất gợi ý; tùy vào tình hình thực tế trên lớp mà GV có sự điều chỉnh các bước dạy học cho phù hợp và đạt hiệu quả cao.

- Phần nội dung thực hành gõ đệm cho bài hát trong SGK không nhất thiết phải cho HS gõ đệm hết tất cả các mẫu đệm, GV cần linh động cho HS thực hiện theo nhóm hoặc cá nhân gõ đệm từng mẫu kết hợp hoà tấu từ 2 đến 3 mẫu âm gõ đệm.
- GV cần liên hệ giáo dục phẩm chất cho HS biết bảo quản nhạc cụ, giao tiếp và hợp tác,...

4.3. Đánh giá

Đánh giá năng lực nhạc cụ chủ yếu thông qua các hình thức sau:

- Gõ đệm cho bài hát bằng thanh phách, trống con, tambourine, và các động tác vận động cơ thể theo mẫu đã học.
- Quan sát, thực hiện đúng động tác gõ thanh phách, trống con, tambourine, và vận động cơ thể theo mẫu được GV hướng dẫn.
- Biết lặp lại có thay đổi mẫu tiết tấu đơn giản từ những gợi ý của GV.

Khi đánh giá kĩ năng đọc nhạc của HS nên đánh giá từng phần:

- Mẫu tiết tấu nhạc cụ gõ: thanh phách, trống con, tambourine.
- Mẫu tiết tấu vận động cơ thể.
- Kết hợp các mẫu để gõ đệm cho bài hát.

Chủ yếu phần kiểm tra là để đánh giá sự tiến bộ về việc phát triển kĩ năng chơi nhạc cụ của HS. GV nên đồng hành, giúp đỡ HS, động viên HS để các em tự tin và quen dần với việc chơi nhạc cụ, khơi gợi sự hiểu biết âm nhạc và ham thích được tham gia các hoạt động âm nhạc. Phát

triển năng lực âm nhạc cho HS thông qua việc HS sáng tạo các mẫu tiết tấu. Chơi nhạc cụ cũng góp phần rèn luyện phẩm chất, năng lực làm việc nhóm cho HS.

Cần chú ý đến tinh thần của HS lớp 1 khi soạn các mẫu kiểm tra. Các mẫu tiết tấu sử dụng để đánh giá việc học nhạc cụ của HS lớp 1 cần:

- Mẫu gồm 2, 3, 4 phách, sử dụng hình nốt đen, móc đơn và dấu lặng.
- Tạo cảm giác nghỉ ở những phách cuối để HS dễ dàng lặp lại mẫu.

5. Tổ chức hoạt động dạy học Thường thức âm nhạc và đánh giá

5.1. Nội dung học tập và yêu cầu cần đạt phần Thường thức âm nhạc lớp 1

Chương trình giáo dục phổ thông, môn Âm nhạc nêu rõ:

Lớp	Nội dung	Yêu cầu cần đạt
1	- Tìm hiểu nhạc cụ: Một số nhạc cụ gõ của Việt Nam và nước ngoài.	- Nêu được tên của một số nhạc cụ phổ biến được học. - Nhận biết được nhạc cụ khi xem biểu diễn.
	- Câu chuyện âm nhạc: Một số câu chuyện âm nhạc phù hợp với độ tuổi.	- Nêu được tên các nhân vật yêu thích. - Kể được câu chuyện ngắn theo hình ảnh minh họa.

5.2. Tổ chức hoạt động dạy học Thường thức âm nhạc: Tìm hiểu nhạc cụ

- Bước 1: GV giới thiệu cho HS về các loại nhạc cụ có trong bài học. Có thể dùng hình ảnh hoặc nhạc cụ trực quan để minh họa cho bài học.
- Bước 2: GV cho HS khám phá các nhạc cụ bằng hình ảnh, video biểu diễn (hoặc tiếp xúc trực tiếp nếu có điều kiện); nhận biết âm thanh đặc trưng và cách chơi nhạc cụ.
- Bước 3: GV gợi ý để HS rút ra các đặc điểm về hình dáng, cấu trúc, cách sử dụng cơ bản của từng loại nhạc cụ.
- Bước 4: GV cho HS xem một số video minh họa biểu diễn loại nhạc cụ có trong bài học.

5.3. Đánh giá hoạt động dạy học Thường thức âm nhạc: Tìm hiểu nhạc cụ

Đánh giá năng lực hiểu biết nhạc cụ của HS thông qua các hình thức sau:

- HS nêu được tên nhạc cụ; phân biệt được nhạc cụ đó với các nhạc cụ khác.
- HS nhận biết được nhạc cụ đó trong dàn nhạc khi đang biểu diễn trong video, hình ảnh minh họa,...

5.4. Tổ chức hoạt động dạy học Thường thức âm nhạc: Câu chuyện âm nhạc

Xu thế chung của giáo dục âm nhạc tại nhiều quốc gia tiên tiến hiện nay sử dụng câu chuyện âm nhạc để tạo điều kiện cho HS trải nghiệm, khám phá các kiến thức và kỹ năng âm nhạc như:

các phương tiện biểu hiện âm nhạc (cao độ, trường độ, cường độ, âm sắc), năng lực âm nhạc cá nhân (mô phỏng, phân ứng, phân tích, sáng tạo,...). Câu chuyện trong giáo dục âm nhạc vận dụng cách kể chuyện và minh họa bằng hình ảnh để tăng tính hấp dẫn đối với HS.

• Các bước tiến hành kể chuyện âm nhạc có thể như sau:

- Bước 1: Giới thiệu một vài nét về các nhân vật (sử dụng tranh ảnh minh họa). Gợi ý cho HS khám phá về tính cách, vận động, âm thanh của các con vật, sự vật hoặc nhân vật có trong câu chuyện.
- Bước 2: Giới thiệu và cho HS bắt chước các âm thanh của sự vật; thể hiện các mẫu âm và vận động của các nhân vật trong câu chuyện.
- Bước 3: GV kể cho HS nghe câu chuyện (theo tranh hoặc trên nền nhạc), khi đến những điểm nhân cần sự phụ họa của HS thì tạm dừng và ra dấu cho HS thể hiện các mẫu âm hay vận động.
- Bước 4: Đối với các câu chuyện giới thiệu về chủ đề hoặc trích đoạn âm nhạc cổ điển thì GV vận động, diễn xuất (như đóng kịch câm), gợi ý cho HS tự hình dung ra nội dung câu chuyện theo cách riêng của mình. GV chỉ cung cấp về tên tác giả, tác phẩm của trích đoạn âm nhạc sau khi HS nghe, vận động, diễn xuất và hoạt động trải nghiệm.

5.5. Đánh giá trong dạy học Thường thức âm nhạc: Câu chuyện âm nhạc

Đánh giá năng lực hiểu biết Câu chuyện âm nhạc của HS thông qua các hình thức sau:

- HS nêu được ý nghĩa nội dung câu chuyện.
- HS nêu được tên các nhân vật có trong câu chuyện.
- HS mô phỏng lại được các âm thanh của các sự vật có trong câu chuyện.
- HS kể lại được khái quát nội dung câu chuyện.

6. Tổ chức hoạt động Khám phá ở mỗi chủ đề trong SGK

Theo xu hướng tiên bộ của khoa học giáo dục thế giới, SGK Âm nhạc 1 được xây dựng theo các chủ đề nối kết nhau về nội dung và phát triển các kỹ năng âm nhạc cho HS. Mỗi chủ đề SGK bắt đầu bằng mục Khám phá, được mô tả thành những bức tranh lớn (trang đôi), bao gồm các nhân vật, sự vật, trong bối cảnh sinh động, nhằm hấp dẫn thị giác và phù hợp với tâm lý lứa tuổi HS tiểu học.

Nội dung cơ bản phần Khám phá ở mỗi chủ đề SGK Âm nhạc 1 là giúp HS quan sát, trải nghiệm, hiểu biết về các thành tố và các mặt tương phản bên trong của từng thành tố âm nhạc. Từ đó, HS hình thành các nhận thức cơ bản về âm thanh trong cuộc sống và âm thanh trong các mối quan hệ với âm nhạc. Bên cạnh đó, ở một vài chủ đề, phần Khám phá hướng HS đến những hiểu biết và kỹ năng thể hiện âm nhạc dân gian, dân tộc và thế giới; nhằm giáo dục cho HS về văn hoá âm nhạc của cộng đồng trong tương quan với âm nhạc đa văn hoá phong phú của thế giới.

Bối cảnh đa dạng về nội dung và hình thức trình bày của mục Khám phá trong từng chủ đề SGK Âm nhạc 1, GV cần linh hoạt ứng dụng các phương pháp tổ chức hoạt động và dạy học

âm nhạc khác nhau sao cho phù hợp với từng chủ đề. Một số lưu ý, GV cần quan tâm để thiết kế các hoạt động dạy học mục này một cách hiệu quả:

- *Một là*, liên hệ nội dung trọng tâm của mục này với các hoạt động dạy học: hát, nghe nhạc (vận động và cảm thụ âm nhạc), đọc nhạc, chơi nhạc cụ và thưởng thức âm nhạc (câu chuyện âm nhạc, giới thiệu nhạc cụ) để vận dụng các phương pháp dạy học âm nhạc phù hợp.
- *Hai là*, chú trọng việc cho HS trải nghiệm âm nhạc qua hoạt động thực hành, vận động, từ đó, HS tự nhận biết về các kiến thức và kỹ năng âm nhạc.
- *Ba là*, gợi ý để HS liên hệ với sự vật và hiện tượng từ đời sống xung quanh, cảm thụ và sáng tạo âm nhạc (ví dụ: mô tả âm thanh, vận động của sự vật và hiện tượng theo cách của mỗi HS).
- *Bốn là*, linh hoạt vận dụng sự sáng tạo và các kỹ năng âm nhạc mà GV có ưu thế như: kể chuyện, đàn, hát, giao tiếp ngôn ngữ, vận dụng công nghệ đa phương tiện, ... để xây dựng các hoạt động dạy học hấp dẫn HS.
- *Năm là*, cần trao đổi và chia sẻ kinh nghiệm dạy học với các đồng nghiệp để có những chiến lược dạy học và các vận dụng phương pháp dạy học hiệu quả cho hoạt động này.

Từ các gợi ý trên, mỗi GV cần phát huy những kinh nghiệm dạy học và sự sáng tạo của mình trong tổ chức các hoạt động dạy học. SGK này chỉ nhằm đưa ra một số định hướng và gợi ý chung nhất. Trong xu hướng dạy học phát triển năng lực HS thì SGK chỉ mang tính định hướng, GV được quyền vận dụng các nguồn tư liệu mở khác trong xây dựng các hoạt động dạy học của riêng mình. Đặc biệt, ở những trường có điều kiện, việc khai thác các nguồn tư liệu đa phương tiện (multi media) và trên internet để HS được trải nghiệm và thật sự khám phá âm nhạc một cách tốt nhất.

7. Hướng dẫn thực hiện mục Góc âm nhạc của em

Góc âm nhạc của em là một phần được thiết kế ở trang cuối mỗi chủ đề SGK Âm nhạc 1. Mục đích của phần này giúp HS tái hiện và phát triển các kiến thức và kỹ năng âm nhạc đã học được xây dựng trong cả chủ đề. Bên cạnh đó, GV có thể sử dụng các yêu cầu của các nhiệm vụ học tập trong phần này để đánh giá quá trình phát triển các năng lực âm nhạc và sự tiến bộ của HS; đánh giá tính hiệu quả trong quá trình sư phạm của chính GV và đưa ra các giải pháp để đạt hiệu quả tốt hơn cho bản thân. Mặt khác, việc thực hiện các nhiệm vụ trong phần Góc âm nhạc của em, HS tự đánh giá được năng lực của bản thân trong quá trình học tập và tham gia các hoạt động âm nhạc trên lớp qua từng chủ đề. Hơn thế nữa, phụ huynh cũng có thể tiếp cận, giúp đỡ con em mình thực hiện nhiệm vụ học tập; đánh giá được sự tiến bộ của con em mình và việc dạy học của GV.

Để tổ chức Góc âm nhạc của em trong SGK Âm nhạc 1, GV có thể:

- Đọc, giải thích và hướng dẫn HS thực hiện từng nhiệm vụ liên quan đến nội dung vừa được học ngay trong hoặc sau mỗi hoạt động trên lớp để đánh giá mức độ về năng lực âm nhạc của HS.

- Sử dụng một trong số các nhiệm vụ để tổ chức hoạt động có tính khởi động trong một giờ học âm nhạc nhằm giúp HS ôn lại kiến thức, kỹ năng đã học trước khi vào bài học mới.
- Có thể giao HS thực hiện một vài nhiệm vụ học tập đơn giản sau khi học xong một đơn vị kiến thức kỹ năng.
- Dựa vào các nhiệm vụ được nêu trong SGK để thiết kế các câu hỏi đánh giá thường xuyên và định kì đối với HS.
- Tổ chức cho HS thực hiện nhiệm vụ dưới dạng hoạt động nhóm, để HS tương tác và giúp đỡ nhau trong học tập.

8. Hướng dẫn thiết kế hoạt động cho mỗi bài học từ một chủ đề trong SGK Âm nhạc

Điểm nổi bật của SGK Âm nhạc 1 là được biên soạn theo quan điểm “mở” và mỗi chủ đề trong SGK Âm nhạc 1 được xây dựng cho thời lượng từ 3 đến 4 tiết. Việc phân bổ nội dung và các hoạt động học tập trong từng tiết dạy là nhiệm vụ và quyền hạn của mỗi GV hoặc được bàn bạc, thống nhất giữa các GV trong tổ bộ môn. Chúng tôi chỉ đưa ra những gợi ý cơ bản để giúp GV phân bổ các nội dung và hoạt động học tập trên lớp sao cho khoa học, bảo đảm tính vừa sức của HS.

8.1. Các nguyên tắc dạy học âm nhạc

GV âm nhạc cần tham khảo và áp dụng bảy nguyên tắc dạy học Âm nhạc của Johann Heinrich Pestalozzi (1746 – 1827) nhà cải cách sư phạm âm nhạc tiên phong người Thụy Sĩ. Bảy nguyên tắc này đã ảnh hưởng sâu sắc đến các triết lý sư phạm âm nhạc ở nhiều quốc gia châu Âu và châu Mỹ trong suốt những thập niên giữa và cuối thế kỉ XIX; hiện nay đang được sử dụng rộng rãi trên thế giới. Bảy nguyên tắc này, bao gồm:

- Cho HS trải nghiệm *âm thanh* trước khi học các *kí hiệu* âm nhạc
- Tăng cường cho HS *lắng nghe âm nhạc* và *mô phỏng* (bắt chước) âm thanh; biết bày tỏ *thích* hoặc *không thích*, *hay* hoặc *không hay*, được trải nghiệm âm nhạc một cách *chủ động* hơn là *thụ động*.
- Chỉ nên dạy *một khái niệm, nhân tố âm nhạc* trong mỗi buổi học; nên cho HS luyện tập một cách tách biệt từng phần tiết tấu, giai điệu và sắc thái trước khi kết hợp các nhân tố này với nhau.
- Cho HS *luyện tập từng bước* cho đến khi nắm chắc từng kỹ năng, kiến thức; sau đó mới chuyển sang kiến thức kỹ năng kế tiếp.
- Chỉ đưa ra *khái niệm lí thuyết* sau khi HS đã trải nghiệm qua *thực hành*, hay hoạt động âm nhạc; vận dụng phương pháp lập luận *quy nạp* chứ không phải là *điển dịch*.
- Hướng dẫn HS *phân tích* và *thực hành* các yếu tố cơ bản của âm thanh; từ đó vận dụng chúng vào âm nhạc.
- Sử dụng *đồng nhất hệ thống ghi chép âm nhạc* khi dạy HS đọc nhạc và chơi nhạc cụ.

Hiểu và vận dụng các nguyên tắc này là nghĩa vụ và trách nhiệm của GV dạy học âm nhạc tiểu học, trong lộ trình đổi mới giáo dục quốc gia theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018. GV phải luôn sáng tạo và đa dạng hoá các hoạt động dạy học để tạo nên một môi trường vui tươi, học mà chơi – chơi mà học; để uơm mầm một tình yêu âm nhạc và năng lực cảm thụ nghệ thuật lâu dài trong đời sống tinh thần của HS.

8.2. Các tiêu chí để phân bổ nội dung, hoạt động học tập trong giờ học âm nhạc

Để bảo đảm việc phân bổ nội dung và hoạt động âm nhạc cho các tiết dạy trên lớp từ một chủ đề trong SGK Âm nhạc 1, GV cần chú ý:

- Mọi kĩ năng âm nhạc đều hình thành dần dần, từ đơn giản đến phức tạp nếu được duy trì, thực hành liên tục trong những khoảng thời gian dài.
- Mỗi tiết học phải gồm nhiều hoạt động đa dạng về nội dung và hình thức. Phải phối hợp các hoạt động tĩnh và động, vận động tại chỗ và di chuyển, dạy học tích hợp và phân hoá, hình thức cá nhân và tập thể,... trong một tiết dạy để tránh giờ học thụ động và nhàm chán.
- Các nội dung dạy học muốn đạt được các YCCĐ cần bố trí trong mỗi tiết dạy và lặp lại có sự phát triển ở những tiết tiếp theo. Thời lượng cho mỗi hoạt động phải cân đối, vừa đủ, không quá ngắn và không quá dài, tránh quá tải cho HS.
- Âm nhạc là môn nghệ thuật chú trọng phát triển kĩ năng. Vì vậy, cần cho HS hoạt động, trải nghiệm, thực hành qua hát, nghe nhạc, vận động âm nhạc, chơi nhạc cụ, đọc nhạc,... Dạy học âm nhạc thường thức không được dạy theo hướng lí thuyết mà phải tích hợp hoạt động âm nhạc.
- Mỗi tiết học cần phát triển từ 2 đến 4 kĩ năng nhưng phải bảo đảm tinh vừa sức của HS.

Sau đây là một ví dụ gợi ý về phân phối nội dung và hoạt động âm nhạc của Chủ đề 1, SGK Âm nhạc 1. GV tham khảo và tự xây dựng các tiết dạy của mình sao cho khoa học và hợp lí.

Tiết 1	<ul style="list-style-type: none"> – Khởi động (5 phút) – Câu chuyện âm nhạc (15 phút) – Hát (lời 1) (15 phút)
Tiết 2	<ul style="list-style-type: none"> – Khởi động (3 phút) – Ôn tập bài hát (lời 1). Học hát lời 2. (15 phút) – Thực hành sáng tạo vận động, thể hiện âm thanh các con vật và sự vật (10 phút) – Nhạc cụ: Làm quen gõ thanh phách. Luyện tập mẫu âm (7 phút)
Tiết 3	<ul style="list-style-type: none"> – Khởi động (3 phút) – Ôn bài hát cả bài (7 phút) – Tập mẫu vận động cơ thể. Vỗ đệm cho bài hát (10 phút) – Nghe nhạc Quốc ca Việt Nam (10 phút) – Hướng dẫn HS tự đánh giá (5 phút)

Tiết 4

- Khởi động (3 phút)
- Hát kết hợp với gõ đệm bằng thanh phách và vận động cơ thể (10 phút)
- Lồng ghép trò chơi âm nhạc (7 phút)
- Hướng dẫn HS thực hiện các nhiệm vụ trong mục Góc âm nhạc của em – Đánh giá (10 phút)
- Cùng cổ, dặn dò, gợi ý cho chủ đề 2 (5 phút)